

Petr Bednařík

Institucionální vývoj FAMU v 60. letech

Akademie múzických umění v Praze započala svoji činnost v roce 1946. Měla odbory hudební, taneční, dramatický a filmový. Posluchači filmového odboru mohli studovat obory filmové režisérství, filmová dramaturgie a filmová fotografie (kameramanství). Filmový odbor přijal první posluchače v roce 1946 a následně mohli první studenti začít své studium.¹⁾ Na začátku 50. let se v rámci nového vysokoškolského zákona přešlo na vysokých školách na systém kateder, což platilo i pro AMU. Filmový odbor se změnil ve Filmovou fakultu AMU, aby rozvoj televize doplnil od akademického roku 1959/1960 do názvu i slovo televizní. V následující studii se budeme věnovat institucionálnímu vývoji Filmové a televizní fakulty AMU v 60. letech. Toto období je dnes převážně vnímáno přes slavné absolventy, kteří vzpomínají na své profesory, spolužáky, školní filmy a celkovou atmosféru na fakultě. Období 60. let a pražská FAMU je sice bohatě reflektováno v každém textu o československé nové filmové vlně, avšak nemáme doposud zpracovány dějiny FAMU jako instituce. Studie má za cíl ukázat základní vývoj FAMU v 60. letech se zaměřením na organizační vývoj.

Informace o FAMU v 60. letech lze nalézt v textu Jana Bernarda *Filmy FAMU*, který autor zpracoval v rámci své činnosti ve Filmovém ústavu v roce 1982. Jedná se o pracovní verzi, která ale nikdy nevyšla jako publikace. Je ovšem dostupná v knihovně Národního filmového archivu. Jan Bernard se v textu věnuje podrobně filmům, které studenti během studia na FAMU natáčeli. Autor uvádí, kteří studenti studovali ve stejném ročníku a pod vedením kterých pedagogů. Základní fakta o FAMU lze nalézt také v některých publikacích Jiřího Havelky.²⁾ Zajímavé informace o studiu oboru kamera, jeho absolventech a školních snímcích obsahuje výroční publikace Jána Šmoka.³⁾ Malá pozornost věnovaná FAMU jako instituci však byla jistě způsobena i nepřístupností pramenů, a proto byli ba-

1) AMU — organizační statut, vyhláška Ministerstva školství a osvěty z 28. června 1946. Archiv AMU, fond FAMU, karton 1.

2) Jiří H a v e l k a, *Kronika našeho filmu 1898–1965*. Praha: Filmový ústav 1967, s. 189–193; Jiří H a v e l k a, *Čs. filmové hospodářství 1966–1970*. Praha: Filmový ústav 1975, s. 150–155.

3) J á n Š m o k, *Dvacet let oboru Filmový a televizní obraz 1946–1966*. Praha: FAMU 1966.

datele či zájemci o historii FAMU často odkázáni pouze na vzpomínky pedagogů a studentů. V rámci projektu Nakladatelství AMU jsou připravovány Dějiny AMU, kdy je rovněž zpracováván archiv AMU, kde sice řada důležitých dokumentů absentuje, ale přesto zde jsou prameny, na jejichž základě lze mapovat základní vývoj FAMU. Tato studie vychází právě z dokumentů k období 60. let, které jsou v archivu AMU uloženy, přičemž základními prameny jsou zápisy vedení fakulty a zápisy Umělecké rady FAMU. Archiv AMU bohužel neobsahuje pro období 60. let zápisy ze schůzí jednotlivých kateder. Nenalezají se zde také dokumenty základních organizací KSČ a Československého svazu mládeže. Při archivním výzkumu nebyly doposud nalezeny dokumenty k ekonomickému fungování školy. Ve studii nejsou tedy uvedeny údaje o rozpočtech školy, o čerpání finančních prostředků, o financích na vzdělávací činnost od ministerstva školství a kultury. V následující studii budeme postupovat chronologicky a pozornost věnovat zvláště každému akademickému roku. Studie prezentuje vývoj školy v 60. letech, kdy řada problémů ovšem bude prostupovat celým sledovaným obdobím.

Situace počátku 60. let

Jako výchozí prameny pro FAMU v období 60. let můžeme využít dva dokumenty, které její vedení vypracovalo v roce 1960. Prvním je zpráva o Filmové a televizní fakultě AMU z ledna 1960, která se zaměřuje na prostorové problémy školy a rekapituluje jejich vývoj. Připomíná, že škola měla původně místnosti v Havlíčkově ulici a Klimentské ulici. Po ztrátě místností v Havlíčkově ulici dostala prostory bývalého kina Roxy, které bylo vedle Klimentské ulice adaptováno na druhý ateliér a filmovou laboratoř, ovšem tyto prostory byly nevyhovující. Vybavení školy místnostmi zůstávalo stále nedostačující a výuka se musela upravovat podle možnosti místností, a nikoliv podle potřeb pedagogů, kteří tak neměli pracovny. Chyběly kabinety, archiv, laboratoře. Dokument uvádí, že v roce 1959 získala škola na základě osobní podpory ministra školství a kultury Františka Kahudy do budoucna druhé a třetí patro v Lažanském paláci na Smetanově nábřeží, kde bylo sídlo Vysoké školy ruského jazyka a literatury, která ovšem byla zrušena a nyní ještě dobíhalo studium posledních ročníků. FAMU prozatím obsadila devět místností ve třetím patře a několik učeben využívala společně s uvedenou vysokou školou. Postupně měla FAMU obsadit celá uvedená dvě patra. Zpráva konstatovala rovněž velký problém s technickým vybavením pro výuku. Převážnou část techniky získala škola díky spojení s Čs. filmem, kdy praktická školní cvičení fungovala v rámci tohoto podniku. Od Čs. filmu ale škola nedostávala nové přístroje, a proto by nyní potřebovala doplňovat vybavení o moderní techniku, přičemž chyběly hlavně stříhací stoly a luxmetry. Také si škola stěžovala, že pokud jsou školní filmy uvedeny do distribuce Čs. filmu, tak musí platit tvůrcům autorské honoráře, avšak nezískává prostřednictvím distribuce peníze na uhrazení výrobních nákladů školních filmů. Zpráva také zmiňovala problém se získáváním filmů z archivu Čs. filmu pro školní projekce, protože archiv půjčuje filmy radě institucí. Pokud by FAMU měla svůj archiv, tak by mohla dostat bezplatně větší počet vyřazených kopií pro školní účely. Z hlediska personálního obsahovala zpráva stížnost, že se v posledních letech nezvyšoval stav technického a pomocného personálu, a proto chybí osvětlovači, mechanici a pracovníci ve

střižnách. Škola si tak musí půjčovat zaměstnance od Čs. filmu. FAMU má katedru filmové režie s kabinetem střižné skladby, katedru filmové dramaturgie a vědy s kabinetem filmové hudby a kabinetem filmové vědy, katedru filmového a televizního obrazu, katedru filmové a televizní produkce a kabinet filmové a televizní techniky.⁴⁾

Druhým zásadním dokumentem z roku 1960 je návrh na přestavbu FAMU, který deklaruje, že nyní začíná 3. etapa vývoje školy. První proběhla v letech 1945–1949, kdy škola nejprve hledala program studia a vhodné způsoby výuky, přičemž nebyla dostatečně materiálně a personálně vybavena, a proto teorie převažovala nad praxí, výuka obsahovala hodně improvizace. Druhá etapa následovala v letech 1949–1959, kdy byly vytvořeny podmínky pro rozšíření praktické výuky. Škola získala dva ateliéry, základní technické vybavení, další učebny. Vzrostl počet natáčených školních filmů, z nichž některé získaly úspěchy na domácích a zahraničních festivalech. Nyní nastane třetí etapa, která bude odpovídat celkové přestavbě vysokých škol, jež má být realizována do roku 1965. Proto se FAMU bude proměňovat organizačně, bude nutné si ujasnit profil absolventa a tomu přizpůsobit obsah výuky. Praktická výuka zabírá studentům tolik času, že pak není dost prostoru na výuku teoretickou, která je podceňována. Studenti vyšších ročníků jsou zapojeni do profesionální umělecké tvorby, ale mají pak problém s včasným dokončením studia. Podle návrhu je nutné zvýšit kvalitu přednášek o filmové a televizní režii, dramaturgii, produkci a o fotografii (zde myšleno kameře).⁵⁾

Zde je nutno uvést, že návrh na přestavbu zapadal do celkové reorganizace vysokého školství v Československu. Jedním krokem byla změna struktury vysokých škol, kdy proběhla řada slučování fakult. Vznikla nová univerzita v Košicích, některé školy naopak zanikly, což byla i Vysoká škola ruského jazyka a literatury, která vznikla v roce 1952. Proto po ní mohla FAMU získat budovu na Smetanově nábřeží. Změny provedené v rámci vysokého školství korigovaly některá organizační opatření ze začátku 50. let a měly vést ke stabilizaci vysokých škol.⁶⁾

Ústřední výbor KSČ přijal v dubnu 1959 usnesení „O těsném spojení školy se životem a o dalším vzdělání v ČSR“. I když byl již konec 50. let, tak obsah usnesení spíše odpovídal počátku tohoto období. Podle ÚV KSČ představovalo základní problém vzdělávací soustavy, že došlo k odtržení výchovně vzdělávací složky od života. Vzdělání se vzdálilo od praxe, což mělo ministerstvo školství a kultury napravit. Usnesení požadovalo také od vysokého školství těsné sepětí vzdělání se společenskou praxí. ÚV KSČ kritizoval, že na vysokých školách je výuka odtržená od života a příprava studentů je neuspokojivá pro praktickou činnost. Požadoval preferenci uchazečů s absolvovanou praxí při přijímání na vysoké školy.⁷⁾ Ministerstvo školství a kultury reagovalo na stranické usnesení a vytvořilo v září 1959 systém komisí a subkomisí, které měly připravit reformu jednotlivých typů vysokých škol. Vysoké školy dostaly jako úkol přípravu nových studijních plánů, které právě měly jasně deklarovat spojení studia s praxí.⁸⁾

4) Zpráva o současném stavu FAMU z 22. ledna 1960. Archiv AMU. f. FAMU, k. 2.

5) Návrh na přestavbu FAMU z roku 1960. Archiv AMU. f. FAMU, k. 1.

6) Pavel Urbánek – Jiří Pulec, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945–1969*. Olomouc: Univerzita Palackého 2012, s. 221–223.

7) Tamtéž, s. 227–228.

8) Tamtéž, s. 233.

Tomuto pokynu také odpovídal návrh na přestavbu FAMU, který měl z dnešního pohledu spíše podobu akreditačního spisu. Charakterizoval každý obor, uváděl požadavky na studenta, definoval profil absolventa, stanovoval studijní plán každého oboru, vymezoval formu zkoušek a státnic. Vedle oborových předmětů kladl důraz na cizí jazyk i tělocvik. Podle návrhu měly existovat na FAMU čtyři obory: filmová a televizní dramaturgie, F a TV režie, F a TV obraz, F a TV produkce. Dokument opakovaně obsahoval ve smyslu výše uvedeného usnesení ÚV KSČ věty o nutnosti spojení studenta se životem. Návrh u oborů režie a obraz stanovoval, že uchazeči budou přijímáni až po absolvování jedno-roční praxe ve výrobě. Uchazeči dle textu nejprve měli projít školou života, poznat život pracujícího lidu a poté se teprve věnovat studiu. Produkce nebyla proti přijímání mladších uchazečů, kteří za sebou už budou mít praxi asistentů produkce. Celkově návrh u všech oborů zdůrazňoval, že mezi muži budou preferováni uchazeči po absolvování základní vojenské služby. Vedle řádného studia návrh počítal s realizací mimořádného studia F a TV produkce pro zájemce s minimálně tříletou praxí. Tito studenti měli dostat individuální studijní plány, studovat hlavně z učebnic a skript a účastnit se některých přednášek v odpoledních hodinách, přičemž si sami měli říci, kdy budou chtít být vyzkoušeni.⁹⁾

V časopisu *Film a doba* publikovala na začátku roku 1960 Ženka Wienerová text o FAMU, v němž uvedla, že škola prezentovala 10 snímků studentů 3. a 4. ročníku na VII. světovém festivalu mládeže a studentstva ve Vídni. Kolekce filmů FAMU dosáhla velkého ohlasu a devět snímků dostalo cenu. Podle autorky měla škola dobré učební osnovy i kvalitní sbor pedagogů a nyní bude nutné hledat cesty dalšího rozvoje. Od akademického roku 1959/1960 funguje nultý ročník, kdy po přijímacích zkouškách noví studenti absolvují povinný rok v terénu, v zemědělském družstvu v pohraničí. Když student pracovně i morálně obstojí, tak bude moci nastoupit do 1. ročníku. O prázdninách 1959 celá fakulta absolvovala déletrvající zemědělskou brigádu. Podle autorky touží FAMU po vlastním Studiu televize a filmu na způsob divadelního DISKu. Na škole dochází k prolínání práce kateder, přičemž se vyřešily spory mezi katedrami režie a dramaturgie, čímž podíl je při vzniku školního filmu důležitější. K tomu uvedla slova děkana Františka Allana Dvořáka:

Zásady důsledné spolupráce všech kateder byly již stanoveny v osnovách: vytvořit na škole tvůrčí dílnu. Přejeme si a budeme se snažit, aby se scénáře rodily v hlavách studentů, aby náměty hledali mezi lidmi a filmy aby nakonec také lidé viděli, a ne, aby jen jako etudy končily v archivu.¹⁰⁾

Akademický rok 1960–1961

Do tohoto akademického roku vstoupila FAMU s novým vedením. Děkanem školy se stal filmový scenárista Miloš Václav Kratochvíl a jeho proděkany Bedřich Pilný (pro věci pedagogické) a Zdeněk Forman (pro věci studijní). Nahradili předchozí vedení tvořené děkanem Františkem A. Dvořákem a proděkany Václavem Hanušem a Jánem Šmokem. Pro

9) Návrh na přestavbu FAMU z roku 1960. Archiv AMU. f. FAMU, k. 1.

10) Ženka Wienerová, Ve Vídni na jedničku — a jak dál? *Film a doba* 6, 1960, č. 1, s. 39–41.

Kratochvíla, jenž je známý jako blízký spolupracovník Otakara Vávry, to představovalo návrat do funkce, kterou zastával již v letech 1952–1954.¹¹⁾ Obdobné platilo pro jeho předchůdce Františka A. Dvořáka (filmový scenárista), který zastával funkci děkana fakulty v akademickém roce 1951–1952 a následně v letech 1958–1959 a 1959–1960.¹²⁾

Po celá 60. léta platilo, že v čele FAMU stáli děkan a dva proděkani. Děkan řídil a spravoval fakultu, odpovídal za její činnost, svolával Uměleckou radu, staral se o využití finančních a věcných prostředků, vedl kolegium děkana, které zahrnovalo kromě něj proděkany, tajemníka fakulty, ředitele Studia FAMU a zástupce základní organizace KSČ, Revolučního odborového hnutí a Československého svazu mládeže. Kolegium se scházelo 1x měsíčně. Každý týden probíhalo jednání vedení fakulty — děkan, proděkani, ředitel Studia a tajemník fakulty. V Umělecké radě zasedali děkan, proděkani, vedoucí kateder, vedoucí kabinetu marxismu-leninismu a ředitel Studia FAMU. Jako hosté se mohli zúčastnit rektor, zástupce ministerstva školství a kultury, vedoucí jednotlivých kabinetů FAMU, zástupci KSČ, ČSM, ROH, tajemník fakulty, zástupce Čs. televize a zástupce Čs. filmu.

Proděkan pro věci pedagogické organizoval odbornou a politicko-výchovnou činnost pedagogů, staral se o zajištění učebního procesu, učební plány, osnovy, skripta, učební pomůcky. Dohlížel na práci vedoucích kateder a činnost zkušebních komisí. Proděkan pro věci studijní řídil studijní oddělení, připravoval přijímací řízení, zápisy, rozvrhy, sledoval studijní povinnosti a kázeň studentů, dohlížel na mimoškolní činnost studentů a jejich životní a pracovní podmínky.¹³⁾

Prof. František A. Dvořák po odchodu z funkce děkana na fakultě zůstal jako vedoucí katedry filmové a televizní dramaturgie, katedru F a TV režie vedl Otakar Vávra, F a TV obrazu Ján Šmok a F a TV produkce Bohumil Šmída. V listopadu 1959 byla zrušena katedra filmové a televizní techniky a připojena jako kabinet ke katedře filmového a televizního obrazu. Kabinet vedl Jaroslav Bouček, jeden ze zakladatelů školy. Kabinet hudby byl od ledna 1960 převeden z katedry dramaturgie na katedru režie a pod názvem kabinet hudby a zvuku ve filmu jej vedl hudební skladatel Julius Kalaš. Ke katedře režie také patřil kabinet dokumentárního filmu vedený A. F. Šulcem. Kabinet filmové vědy přičleněný ke katedře dramaturgie řídil Lubomír Linhart.

Je možné se i podívat, jak velké byly katedry na počátku 60. let personálně: největší byla katedra režie se 13 interními pedagogy (2 profesori, 3 docenti, 7 asistentů a 1 lektor), číslo obsahuje i zaměstnance kabinetů. Na katedře dramaturgie pracovalo 10 interních zaměstnanců (4 profesori, 2 docenti a 4 asistenti), na katedře obrazu 9 pedagogů (2 profesori, 1 docent, 5 asistentů a 1 odborný instruktor) a nejmenší byla katedra produkce se 4 pedagogy (1 profesor, 2 odborní asistenti, 1 asistent). Celá 60. léta se zápisy z vedení školy i Umělecké rady FAMU prolínají požadavky vedení fakulty, aby škola měla zvýšen počet tabulkových pracovních míst, přičemž jsou ze strany FAMU opakované stížnosti, že fakultě

11) Miloš Václav Kratochvíl (1904–1988) napsal scénáře k Vávrovým filmům JAN HUS (1954), JAN ŽIŽKA (1957), PROTI VŠEM (1958), PUTOVÁNÍ JANA AMOSE (1983), KOMEDIANT (1984), VERONIKA (1985), společně s Františkem Danielem i scénář komedie KAM ČERT NEMŮŽE (Zdeněk Podskalský, 1959) a s F. A. Dvořákem historického dramatu ĎÁBLOVA PAST (František Vlášil, 1962).

12) František Allan Dvořák (1908–1972) se podílel na scénářích filmů VES V POHRANIČÍ (1948, Jiří Krejčík), KŘÍŽOVÁ TROJKA (Václav Gajer, 1948), PAN HABĚTÍN ODCHÁZÍ (Václav Gajer, 1949), PAN NOVÁK (Bořivoj Zeman, 1949), TENKRÁT O VÁNOCÍCH (Karel Kachyňa, 1958), KRÁL ŠUMAVY (Karel Kachyňa, 1959).

13) Náplň práce akademických funkcionářů FAMU, 1960. Archiv AMU, f. FAMU, k. 2.

nebylo dostatečně vyhověno ze strany rektorátu AMU a ministerstva školství a kultury. Škola měla stanoveny, kolik může mít pracovních úvazků pro profesory a docenty. FAMU rovněž požadovala zvýšení počtu pracovníků ve Studiu FAMU.

Na FAMU působilo v tomto akademickém roce 36 interních a 28 externích pedagogů. Na doložení statistiky ještě lze doplnit údaj, že 10 interních pedagogů mělo trvalé druhé zaměstnání v Československém filmu nebo Československé televizi. Zajímavé je, že teprve v akademickém roce 1960–1961 bylo zřízeno studijní oddělení se třemi administrativními pracovníky, do té doby studijní agendu zajišťovaly katedry.

V průběhu akademického roku v rámci kolegia děkana i Umělecké rady FAMU probíhaly diskuse o organizačním uspořádání školy. Jednu z otázek představovala diskuse, zda by neměla být zřízena katedra filmové a televizní publicistiky a také katedra filmové vědy na FF UK, kam by se přesunul kabinet filmové vědy. Rovněž vznikl návrh na dálkové studium oboru dramaturgie. Na ministerstvu školství a kultury byla zřízena komise pro umělecké školy všech stupňů. V rámci komise vznikla sekce pro filmové a televizní školství, kterou vedl Jiří Sequens, a za FAMU v ní působili Miloš Václav Kratochvíl, Otakar Vávra a František Daniel. Na FAMU začala pracovat komise pro přestavbu FAMU, kterou vedl proděkan Zdeněk Forman, sekci obsahovou řídil Ján Šmok a kádrovou Bedřich Pilný. Komise začala připravovat změny na FAMU a její činnost vyvrcholila v roce 1961, kdy Umělecká rada FAMU schválila organizační změny školy. Navrhla rektorovi AMU A. M. Brousilovi zřídit na FAMU katedru filmové a televizní publicistiky pod vedením A. F. Šulce, která by se věnovala výuce dokumentárního a populárně-vědeckého filmu, filmového novinářství a televizní publicistiky. Zároveň navrhla ustanovit katedru filmové a televizní techniky s vedoucím Jaroslavem Boučkem, k níž by byl přiřčen kabinet hudby a zvuku ve filmu. Vedoucím katedry filmové a televizní dramaturgie¹⁴⁾ měl být Ivan Osvald, i když původní návrh zněl František Daniel, ovšem ve výsledku zůstal vedoucím František A. Dvořák a Osvald se stal prorektorem AMU. Obsazení funkce vedoucího katedry režie Otakara Vávry nemělo být definitivní, což nebylo ovšem blíže vysvětleno. Katedru produkce měl dále řídit Bohumil Šmída a katedru filmového a televizního obrazu Ján Šmok. V souladu s důrazem na výuku cizích jazyků měla být zřízena katedra jazyků.¹⁵⁾

Akademický rok 1961–1962

Miloš V. Kratochvíl vykonával funkci děkana pouze jeden akademický rok a ve funkci jej vystřídal Bedřich Pilný. Zdeněk Forman se přesunul na post proděkana pro věci pedagogické a Oldřich Železný se stal proděkanem pro věci studijní. Z archivních pramenů není jasné, proč již po roce Miloš V. Kratochvíl odešel ze své funkce. Dá se ale očekávat, že v ob-

14) V období 60. let se nepoužívá v názvu katedry i oboru slovo scenáristika, vždy jde o dramaturgii — katedra filmové a televizní dramaturgie, obor filmové a televizní dramaturgie. Pod označení dramaturgie se zahrnovala i scenáristika.

15) Informace o každém akademickém roce jsou vždy zpracovány na základě zápisů kolegia děkana a Umělecké rady FAMU v příslušném akademickém roce. Zápisy kolegia děkana a Umělecké rady FAMU, akademický rok 1960–1961. Archiv AMU, f. FAMU, k. 4 a 7.

dobí výrazných organizačních změn přenechal svůj post Bedřichu Pilnému jako zástupci mladší generace. Sám pak působil dále jako pedagog na katedře dramaturgie. V současnosti na českých vysokých školách funguje systém, kdy děkany volí akademické senáty složené ze zaměstnanců a studentů. V době komunistického režimu ovšem princip akademických senátů neexistoval. V rámci personální práce existovali na každé škole lidé, kteří byli stanoveni jako kádrové rezervy pro obsazení vedoucích funkcí. Na FAMU tento systém fungoval rovněž. Vedení školy vybíralo pedagogy jako kádrové rezervy pro vedoucí funkce na následující akademické roky. Takový výběr musel podléhat také schválení orgány KSČ a projednání s rektorátem příslušné vysoké školy. Na FAMU se tito lidé často rekrutovali z pedagogů, kteří se na škole angažovali v KSČ a v Revolučním odborovém hnutí. Obsazení funkcí pak mělo průběh, kdy děkan FAMU přednesl Umělecké radě návrh osob pro funkce děkana a proděkanů, přičemž Umělecká rada pak vyjádřila souhlas s tímto návrhem. Personální záležitosti podle zákona o vysokých školách z roku 1950 rozhodoval Státní výbor pro vysoké školy, který se skládal z předsedy, tří místopředsedů, generálního tajemníka, jeho náměstka a dalších členů. Maximálně mohl mít výbor 24 členů, přičemž dvě třetiny členů byli vysokoškolské pedagogy, pochybně pečlivě kádrově prověřeni. Výbor měl speciální sekce a oborové komise podle jednotlivých typů škol. Výbor dával ministrovi školství návrhy na jmenování osob do funkcí prorektorů, děkanů, proděkanů. Stejně tak navrhoval ministrovi i kandidáty na rektora, kterého ovšem jmenoval prezident republiky. Státní výbor pro vysoké školy konzultoval personální otázky s radami vysokých škol (rektor, prorektoři, děkani, proděkani, tajemník, zástupci zaměstnanců a studentů). Novelou vysokoškolského zákona z roku 1956 byly rady změněny na vědecké rady (na uměleckých školách šlo o umělecké rady), v níž měli zástupci Revolučního odborového hnutí a Československého svazu mládeže již jen poradní hlas. Ministr mohl zmocnit rektora ke jmenování děkanů a proděkanů, ale stále zde byla důležitá úloha Státního výboru pro vysoké školy. Kandidáty na funkce v oblasti vysokého školství prověřoval kádrový odbor ministerstva školství a kultury.¹⁶⁾ Změna v tomto systému nastane ve druhé polovině 60. let, což bude uvedeno v rámci akademického roku 1965/1966.

Na tomto místě je vhodné uvést informace o Bedřichu Pilném. Jeho osoba dnes není v souvislosti s dějinami FAMU častěji zmiňována, přitom se jednalo o klíčového člověka pro řízení FAMU v 60. letech i v období normalizace. Dal by se označit jako profesionální funkcionář. Ve své umělecké tvorbě se výrazněji neprosadil, ale několik desítek let působil na škole v různých funkcích. Bedřich Pilný se narodil v roce 1925, takže se děkanem FAMU stal v pouhých 36 (!) letech, zatímco jeho předchůdci Dvořák a Kratochvíl byli lidé narození v prvním desetiletí 20. století. Studoval nejprve v Brně na Masarykově univerzitě literaturu a sociologii. V Brně se v roce 1946 stal členem KSČ. V následujícím roce přešel na filmový odbor AMU, kde studoval obor dramaturgie u prof. F. A. Dvořáka, absolvoval v roce 1952 diplomovou práci *Literatura v boji za nového člověka*. Během studia napsal scénáře k několika školním filmům a režíroval film o statku mládeže ve Vokovicích. V únoru 1948 působil v Akčním výboru FAMU, absolvoval Večerní školu při Vysokoškolském výboru KSČ, stal se na FAMU kádrovým referentem a poté předsedou závodního výboru KSČ. Působil jako člen Celozávodního výboru KSČ na AMU. V roce 1950 byl jme-

16) P. Urbášek – J. Pulec, c. d., s. 160–161.

nován tajemníkem tehdejší katedry dramaturgie a vědy. V letech 1952–1955 byl uměleckým aspirantem (z dnešního pohledu doktorandem) u prof. Miloše V. Kratochvíla. Od roku 1956 pracoval jako odborný asistent na katedře dramaturgie. Napsal scénáře k hravým filmům *Dítě lásky* podle autobiografického románu Jožky Jabůrkové a pohádku *O korunu královskou*, ale ani jeden nebyl realizován. Na katedře dramaturgie přednášel o vztahu literatury a filmu. Napsal skripta *O literatuře starého Orientu*, *Dramaturgie divadla a filmu* a *Jazyk a literatura*. Máme zde tedy muže, který se umělecky nijak neprosadil, ale dělal na FAMU kariéru přes svou výraznou politickou angažovanost, tomu také odpovídá skutečnost, že v dost mladém věku a bez titulu docent nebo profesor byl jmenován děkanem FAMU. V době nástupu do funkcí nebyli docenty ani proděkani Železný a Forman, takže je zde zřejmá absence požadavku, aby funkcionáři školy měli tyto tituly.¹⁷⁾

Podobnou kariéru můžeme vidět u proděkana Zdeňka Formana. V letech 1947–1953 studoval obor režie. Již během studia se v roce 1950 stal na deset let tajemníkem katedry režie. Ve svých devatenácti letech vstoupil v roce 1945 do KSČ. Na FAMU se v 50. letech výrazně politicky angažoval stejně jako Pilný, byl po něm předsedou výboru ZO KSČ. Působil na FAMU jako vedoucí stranické skupiny, člen závodního výboru ROH a byl členem Celozávodního výboru KSČ na AMU.¹⁸⁾

Poněkud jinou situaci měl Oldřich Železný, který byl vystudovaným právníkem. V akademickém roce 1950/1951 začal studovat filmovou dramaturgii a scenáristiku. Ovšem hned v roce 1951 se stal tajemníkem FAMU. Stejnou funkci zastával v roce 1952 pro celou AMU. Místo dalšího studia pak začal od roku 1952 učit na katedře produkce filmové právo, hospodářské dějiny filmu a autorské právo. Publikoval odborné články a skripta pro studenty produkce. Od roku 1945 byl členem Československého svazu mládeže a členem ROH od 1946. Podle kádrového posudku psaného děkanem Pilným v září 1963 byl vyškrtnut z KSČ v roce 1949 (není uveden rok vstupu) a znovu se přihlásil do KSČ v roce 1961, aniž by přihláška již byla vyřízena. Železný tedy zrovna na vysokou funkci neměl úplně ideální kádrový posudek, ale asi si jej Pilný dokázal na rektorátu prosadit jako člověka, který měl zkušenosti s fakultní administrativou. V posudku z roku 1963 uvedl, že Železný byl vždy politicky uvědomělý občan republiky, jako proděkan odvedl mnoho práce a vyřešil řadu organizačních problémů.¹⁹⁾

Na FAMU i v tomto akademickém roce stále pracovala komise pro přestavbu, ale nyní již v čele s docentem Jánem Šmoke. Pro fungování školy bylo důležité, že ministerstvo školství a kultury schválilo k 1. prosinci 1961 statut Studia FAMU. Studio sice existovalo již dříve, ale nyní mělo díky statutu jasně vymezenou pozici a úkoly v rámci FAMU. Statut mu umožňoval vedle zajišťování praktické výuky dodavatelským způsobem pracovat pro různé organizace: provádět vědeckovýzkumné práce, vypracovávat expertízy, posudky a práce v oboru filmu a televize. Studio zahrnovalo vlastní ateliéry, laboratoře, střižny, promítací místnosti. Ředitele jmenoval na návrh děkana rektor AMU. Ze své činnosti se zodpovídal děkanovi. Podle statutu měl ředitel Studia poradní sbor.²⁰⁾ Ředitelem Studia byl

17) Podklady k jmenovacímu řízení Bedřicha Pilného. Archiv AMU, f. FAMU, k. 98.

18) Podklady k jmenovacímu řízení Zdeňka Formana. Archiv AMU, f. FAMU, k. 96.

19) Posudek na Oldřicha Železného z 19. září 1963. Archiv AMU, f. FAMU, k. 11.

20) Statut Studia FAMU z roku 1961. Archiv AMU, f. FAMU, k. 1.

jmenován filmový režisér Bořivoj Zeman, což ale bylo jen potvrzení stávajícího stavu, protože zastával tuto funkci již od roku 1956. Zeman byl zároveň pracovně značně vytížen na Barrandově, ovšem splňoval podmínku, že ředitel musí být profesor nebo docent (i když pro funkci děkana a proděkana tato podmínka neexistovala), což Zeman splňoval. Zároveň bylo jisté dobré mít na tomto postu zkušeného praktika, který znal výborně ateliérovou práci.

Pokud se podíváme na počty studentů, tak FAMU měla v tomto akademickém roce 171 posluchačů (z nich 16 cizinců), 35 studovalo dramaturgii, 43 režii, 53 obraz a 40 produkci. Nic se nezměnilo na počtu 36 interních pedagogů, jen se vzhledem k organizačním změnám jinak rozdělili mezi katedry: dramaturgie 9, režie 8, obraz 6, produkce 4, publicistika 4, technika 5. Umělecká rada FAMU jednala o prodloužení studia oborů režie a obraz ze čtyř na pět let. Zároveň vznikl návrh na otevření externího studia filmové a televizní produkce a F a TV publicistiky pro zaměstnance Československé televize a Československého filmu. Proběhla jednání o spolupráci s DAMU v otázce filmového a televizního herectví, kdy pedagogové FAMU měli chodit k přijímacím a postupovým zkouškám na DAMU. Vedení školy požádalo v dubnu 1962 rektora AMU Broušila, aby při katedře filmového a televizního obrazu zřídil kabinet výtvarné a reportážní fotografie v čele s Ludvíkem Baranem.²¹⁾ O rok dříve se od katedry oddělil kabinet filmové techniky pod vedením prof. Jaroslava Boučka. Vznikla samostatná katedra filmové a televizní techniky, k níž byl připojen kabinet hudby — zvuku ve filmu, který byl do té doby součástí katedry filmové a televizní režie. Kabinet vedl Julius Kalaš. Katedra zajišťovala specializaci kameraman-technik a mimořádné studium zvukových mistrů.

Na katedře filmového a televizního obrazu došlo k úpravám studijních plánů, kdy začalo být rozlišováno zaměření na filmový a na televizní obraz. Zavedena byla specializace umělecká fotografie, jejímž prvním absolventem se stal v roce 1964 Pavel Dias.²²⁾

Akademický rok 1962–1963

V rámci Umělecké rady FAMU probíhala diskuse o návrhu založit Vysokou školu pro divadlo, film, rozhlas a televizi. Návrh byl spojen se Státním výborem pro vysoké školy, v jehož rámci pracovala oborová komise pro umělecké školství, zahrnující též filmovou sekci a divadelní sekci. UR souhlasila s návrhem, ale navrhovala respektovat dosavadní pedagogickou samostatnost FAMU a DAMU, kdy by ale mohla být jednotná administrativa a studijní agenda. Návrh nebyl nijak realizován. Umělecká rada na svých zasedáních také projednávala habilitační řízení, v listopadu 1962 se habilitoval proděkan Oldřich Železný a v prosinci téhož roku Milan Kundera. Už v květnu se habilitoval Pilný, ale titul docenta nezískal; z dostupných pramenů není jasný důvod. Informace jsou pouze v životopisu, který Pilný sepsal v roce 1979, kde uvedl, že úspěšně proběhla obhajoba na Umělecké radě FAMU, návrh schválilo vedení AMU a oborová komise ministerstva školství a kultury pro

21) Zápisy kolegia děkana a Umělecké rady FAMU, akademický rok 1961–1962. Archiv AMU, f. FAMU, k. 4 a 7.

22) J. Š m o k, c. d., s. 5 a 9.

umělecké školy, ale tehdejší Státní výbor pro vysoké školy řízení bez řádného vysvětlení pozastavil. Pilný tak byl v roce 1964 ustanoven jen zástupcem docenta a jmenování docentem nastalo až v roce 1972. Přitom ale právě Pilný byl za FAMU v oborové komisi pro umělecké školství při Státním výboru pro vysoké školy.

Problematicky fungovalo Studio FAMU a potíže pokračovaly i v následujících letech. Nefungoval poradní sbor Studia FAMU. Studio mělo nedostatečný počet zaměstnanců a ateliérový prostor byl malý vzhledem k počtu natáčených školních filmů. FAMU chtěla přesvědčit Československý film, aby si z Vančurova domu v Klimentské ulici odvezl knihovnu. Současně škola hodlala převést filmovou a televizní literaturu z knihovny AMU v Domě umělců do Lažanského paláce. Také se snažila zvýšit počet místností pro školní projekce, a proto si od města pronajala v akademickém roce 1962/1963 na pondělky nově adaptované Kino mladých, kde se uskutečňovaly projekce k dějinám filmu.

Nekončily stále ještě úpravy organizační struktury FAMU, takže v únoru 1963 vznikl návrh na zřízení kabinetu střihu pod vedením Jana Kučery v rámci katedry filmové a televizní režie, čemuž mělo odpovídat otevření oboru střihové skladby.

Vedení jednalo s Čs. filmem nejen o knihovně, ale také o záležitosti, že škola měla smlouvu o spolupráci jen s Filmovým studiem Barrandov, nikoliv s dalšími složkami Čs. filmu. Problém souvisel i s faktem, že ministerstvo školství a kultury zrušilo pro umělecké školy výrobní praxi, kdy studenti byli zařazováni do výrobních štábů a dostávali normálně plat. Podle nové vyhlášky mohli být zaměstnání jen jako brigádníci, ale FAMU měla v osnovách, že studenti měli jít povinně na praxi mezi 3. a 4. ročníkem studia.

V rámci školy došlo ke konfliktu mezi katedrami FAMU a kabinetem marxismu-leninismu, který působil pro celou AMU. Katedry chtěly zredukovat výuku marxismu-leninismu týdně ze čtyř na dvě hodiny, proti čemuž se očekávaně stavěl kabinet marxismu-leninismu.²³⁾

Akademický rok 1963–1964

Uvedená záležitost marxismu-leninismu se projednávala i v dalším akademickém roce, kdy došlo k redukci rozsahu výuky marxismu-leninismu na 2 hodiny týdně, což ještě muselo schválit ministerstvo školství a kultury. Postoj kateder vycházel z faktu, že na úkor marxismu-leninismu byly nuceny mít menší počet oborových předmětů, protože podle studijních plánů mohla být výuka 1. a 2. ročníku v rozsahu maximálně 26 hodin týdně a ve vyšších ročnících 22 hodin týdně.

Z dnešního pohledu může být zvláštní, když podle tehdejší praxe vedení fakulty projednávalo všechny studijní záležitosti jednotlivých studentů. Neplatilo jako dnes, že žádosti studentů vyřizuje proděkan pro studijní záležitosti. Zápis z každého vedení fakulty obsahuje rozhodnutí ohledně žádostí studentů. Obecně se dá říci, že v 60. letech bylo vedení školy ohledně schvalování žádostí velmi tolerantní. V zápisech se objevují studenti, které vedení školy opakovaně vyloučilo ze studia, aby pak zase byli podmíněně zapsáni.

23) Zápisy kolegia děkana a Umělecké rady FAMU, akademický rok 1962–1963. Archiv AMU, f. FAMU, k. 4 a 7.

Studentům vedení FAMU povolovalo prodloužení studia a odložení termínu státnic. Velmi často byl uváděn důvod, že student ještě nemá dokončen absolventský film. Vedení také schvalovalo žádosti zahraničních studentů ohledně dalšího pokračování ve studiu, i když student nesplnil některou studijní povinnost. Celkově lze říci, že bylo dost velkým „uměním“ ze strany studenta, pokud byl ze školy definitivně vyloučen při velmi liberálním přístupu vedení fakulty.

Od listopadu 1963 fungovala katedra filmové a televizní vědy vedená Lubomírem Linhartem, filmovým teoretikem a kritikem, po 2. světové válce i významným funkcionářem (ústřední ředitel Čs. filmové společnosti, velvyslanec v NDR a Rumunsku). Interními členy katedry byli A. M. Brousil (současně rektor AMU), Valter Feldstein (bývalý programový náměstek v Čs. televizi, od roku 1963 vedoucí Studijního odboru Čs. televize) a filmový teoretik Jaromír Kučera. Jako externisté na katedře působili Myrtil Frída z Čs. filmotéky, Ivo Pondělíček z Filmového ústavu a Zdeněk Smejkal z brněnské Filozofické fakulty. Obor filmové a televizní vědy bylo možné studovat pouze formou dálkového studia. Posluchači se seznamovali se základy filmové a televizní režie, dramaturgie, techniky, výroby. Absolvovali přednášky z dějin filmu. Měli ale také předměty z oblasti autorského práva, estetiky, umělecké literatury, hudby a v rámci seminářů prováděli rozbor filmových a televizních děl.²⁴⁾

Akademický rok 1964–1965

Akademie múzických umění uzavřela novou smlouvu s Československým filmem, tentokrát se týkala všech studií, a nikoliv pouze Filmového studia Barrandov. Vedení Čs. filmu vyjádřilo požadavek, aby FAMU zavedla externí studium režie a kamery pro jeho zaměstnance. Podle Čs. filmu bude muset být zpomalen příliv nových lidí do kinematografie, protože škola má více absolventů, než jsou požadavky Čs. filmu na nové zaměstnance. Obory režie, kamera a dokument by měly redukovat počty studentů v denním studiu. V akademickém roce 1964/1965 měla FAMU 274 studentů — 197 v řádném studiu, 67 v dálkovém a 10 v externím.

V situaci, kdy Čs. film dával najevo, že nemá uplatnění pro absolventy FAMU, se pro školu stalo o to více podstatné, aby absolventi mohli odcházet pracovat do Československé televize. Ovšem zápisy Umělecké rady FAMU ukazují, že zastoupení výuky televizní tvorby nebylo úplně ideální. Vedení FAMU vedlo intenzivní jednání s Valtem Feldsteinem o užší spolupráci s ČST při realizaci praktických cvičení, kdy by se zaměstnanci televize podíleli na vedení studentů při natáčení školních cvičení, z nichž nejlepší by mohla být uvedena v televizi. Již v roce 1962 uzavřely AMU a Československá televize smlouvu o spolupráci, z níž vyplývalo, že televize bude zařazena do studijních plánů jednotlivých oborů.

V listopadu 1963 zahájila na FAMU činnost komise pro televizní výuku, jíž vedl Valter Feldstein, který závěry komise přednesl na Umělecké radě FAMU. Konstatoval, že ve studiích Československé televize pracuje celkem 65 absolventů z celkových 287 za dobu exi-

24) Zápisy kolegia děkana a Umělecké rady FAMU, akademický rok 1963–1964. Archiv AMU, f. FAMU, k. 4 a 7.

stence školy. I když byla uzavřena zmiňovaná smlouva o spolupráci, nic se nezměnilo na faktu, že pomoc ČST při zařizování praktických cvičení studentů byla jen velmi malá, protože komunikace FAMU a ČST nefungovala dobře. Feldstein si stěžoval ovšem také na přístup vedení FAMU k zavádění televizní výuky. Komise se pod jeho vedením sešla na šesti schůzích, ale ani na jednu nepřišel děkan nebo proděkan, aby projevili zájem o její práci a názory. Škola alespoň mezi pedagogy zařadila zkušené televizní pracovníky, když Zdeněk Bláha a Jaroslav Dietl působili jako externisté na katedře dramaturgie, Vlastimil Vávra jako interní pedagog na katedře dokumentární tvorby a Jan Vrabec na katedře produkce.

Zápisy z porad se stále prolínají stížnostmi zaměstnanců Studia FAMU, že by chtěli mít k dispozici lepší technické vybavení. Opakují se i požadavky na zvýšení úvazků, Studio FAMU mělo v této době 28 zaměstnanců (6 techniků, 6 řemeslníků, 3 administrativní síly, 2 řidiče a 11 pomocných pracovníků). Dokončena byla první etapa výstavby televizního školního ateliéru Studia FAMU v bývalém kině Roxy. Při výstavbě škola úzce spolupracovala s pedagogy a studenty Střední průmyslové školy spojů.

Stále nebyla také ideální situace ohledně prostorového vybavení školy. Vedení požadovalo po ministerstvu školství a kultury prostřednictvím rektorátu AMU vystěhování Vysoké školy ekonomické a Institutu osvěty a novinářství z Lažanského paláce, aby jej měla k dispozici zcela FAMU.

Vedení školy dalo na ministerstvo školství a kultury požadavek na zřízení samostatného studijního oboru umělecká fotografie. V tomto akademickém roce také na vysokých školách v Československu probíhala diskuse k připravovanému vysokoškolskému zákonu. Umělecká rada FAMU navrhovala, aby absolventi uměleckých oborů dostávali titul akademický umělec a absolventi produkce titul inženýr. Fakulta také reagovala na teze ministerstva školství a kultury, které stanovovaly změny pedagogického procesu na vysokých školách. Souhlasila s tím, že by účast na přednáškách již nebyla nadále povinná. Požadovala, aby vzhledem k praktickým cvičením mohlo být zachováno rozdělení akademického roku na tři trimestry, kdy jeden trimestr zahrnoval letní období natáčení školních cvičení a výrobní praxe. Jako velký problém viděla možnost zavedení povinné vojenské přípravy na vysokých školách, protože vzhledem k časové náročnosti studentům ubyl potřebný čas na účast na praktických cvičeních. Pak by FAMU musela striktně trvat na opatření, že bude přijímat jen ty muže — uchazeče, kteří již mají absolvovanou základní vojenskou službu. U nevojáků bude podmínkou přijetí jako doposud jednoletá až dvouletá výrobní praxe před nástupem do prvního ročníku.

FAMU měla i v 60. letech výrazný nepoměr mezi počtem uchazečů a počtem přijímaných. Škola dostávala z ministerstva školství a kultury směrná čísla, kolik může přijmout uchazečů. Existovalo také směrné číslo, kolik má být přijato uchazečů ze Slovenska, s čímž byl zrovna při přijímacím řízení na školní rok 1965–1966 problém. Uchazeči se mohli hlásit na denní studium oborů režie, dramaturgie, obraz, dokumentární tvorba, střihová skladba a produkce a dálkové studium oborů dramaturgie, dokumentární tvorba, střihová skladba, produkce a televizní a filmová věda. Na denní studium se hlásilo 210 uchazečů, přijato bylo 36 + 4 cizinci a na dálkové a externí studium se přihlásilo 107 zájemců a bylo přijato 27. V počtu pro denní studium bylo vyčleněno 10 míst pro Slováky, ale škola přijala jen osm, protože většina uchazečů ze Slovenska neuspěla u přijímacích zkouškách.

V červnu 1965 projednávala Umělecká rada návrh na nové složení vedení, kdy děkanem měl být hudební skladatel Julius Kalaš, pedagogickým proděkanem scenárista a dramaturg František Daniel a studijním proděkanem měl zůstat Oldřich Železný z katedry produkce. Ovšem začal další akademický rok a vedení zůstalo ve složení Pilný, Železný, Forman, aniž by z dokumentů bylo zřejmé, proč navrhovaná změna neproběhla. Důvodem ale mohlo být čekání na nový vysokoškolský zákon, který měl změnit způsob výběru akademických funkcionářů.²⁵⁾

Akademický rok 1965–1966

FAMU tedy vstoupila do dalšího akademického roku se stejným vedením. V Umělecké radě FAMU působili Bedřich Pilný, Zdeněk Forman, Oldřich Železný, Jaroslav Bouček, František A. Dvořák, Julius Kalaš, Lubomír Linhart, Bohumil Šmída, Otakar Vávra, Ján Šmok, A. F. Šulc, Bořivoj Zeman, Ivan Bareš a Jan Kučera. Děkanát vedl tajemník Jaroslav Icha a spadalo pod něj deset zaměstnanců: čtyři pracovníci sekretariátu, dva referenti studijního oddělení, jeden pracovník hospodářského oddělení a tři pomocní pracovníci.

Pokud na začátku sledovaného období měla fakulta čtyři katedry, tak po realizovaných organizačních změnách na škole pracovalo sedm kateder. Pro celou AMU zajišťovaly výuku katedra marxismu-leninismu, katedra jazyků a katedra tělesné výchovy (studenti vedle semestrální výuky absolvovali v 1. ročníku lyžařský kurz a letní výcvikový tábor). Studio FAMU pracovalo pod vedením Bořivoje Zemana v Klimentské ulici, kde byl filmový ateliér, fotografický ateliér a střižny, v bývalém kině Roxy v Dlouhé třídě fungoval televizní ateliér. Studio mělo celkem třicet zaměstnanců. V Klimentské ulici byly vybudovány dvě nové střižny. V Lažanském paláci uvolnila Vysoká škola ekonomická místnosti v 1. patře, kam se mohla přesunout katedra obrazu. Bořivoj Zeman ovšem v únoru 1966 na svůj post rezignoval a na jeho místo nastoupil Václav Sklenář, který na FAMU absolvoval v roce 1953 obor režie. Věnoval se natáčení dokumentárních snímků a působil jako odborný asistent na katedře filmové a televizní režie. Zde se tedy dostává na post ředitele Studia FAMU a Václav Sklenář rovněž patří mezi funkcionáře z 60. let, kteří budou spadat mezi klíčové osoby FAMU i v období normalizace.

Na začátku sledovaného období 60. let zajišťovala FAMU studium čtyř oborů. Důkazem výrazného rozvoje FAMU je skutečnost, že v akademickém roce 1965–1966 bylo již osm oborů: dramaturgie, režie, obraz, dokumentární tvorba, stříhová skladba, produkce, filmová a televizní věda, umělecká fotografie (dříve jako specializace v rámci oboru filmový a televizní obraz). Dramaturgii a dokumentární tvorbu bylo možné studovat v denním i dálkovém studiu, u produkce a stříhové skladby existovalo vedle denního studia také studium externí. Obor filmové a televizní vědy bylo možné studovat pouze v dálkovém studiu. Externí studium probíhalo na základě individuálního studijního plánu, zatímco dálkové studium zajišťovalo pro posluchače společnou výuku. Denní studium bylo čtyřleté nebo pětileté (režie, filmový a televizní obraz — kamera), dálkové bylo pětileté. Vedle toho

25) Zápisy kolegia děkana a Umělecké rady FAMU, akademický rok 1964–1965. Archiv AMU, f. FAMU, k. 4 a 7.

fakulta organizovala formou kurzů mimořádné studium pro zaměstnance Československého filmu a Československé televize, což byly kurzy pro zvukaře, asistenty kamery a skriptky, kteří na konci dostali vysvědčení o absolvování kurzu. Již dříve zmíněná záležitost vojenské základní služby byla ošetřena v podmínkách přijímacího řízení, dle nichž měla být u denního studia dávana přednost uchazečům, kteří absolvovali vojenskou prezenční službu nebo jednoletou až dvouletou praxi v jakémkoliv zaměstnání. U dálkového a externího studia byla také podmínka, že se mohou hlásit pouze uchazeči s absolvovanou vojnou nebo nevojáci. U těchto druhů studia byli také preferováni uchazeči, kteří se hlásili z Československého filmu a Československé televize.²⁶⁾

Systém výuky lze přiblížit na katedře filmového a televizního obrazu, kde bylo možné absolvovat pětileté studium se zaměřením na filmového kameramana, stejně tak pětileté studium se zaměřením na televizního kameramana a čtyřleté studium se zaměřením na uměleckého fotografa. První ročník měla všechna zaměření shodný, studenti umělecké fotografie navštěvovali od 2. ročníku samostatné přednášky a semináře. Zaměření na filmovou a na televizní kameru měla i v dalších ročnících shodné přednášky, ale odlišovala se ve 3. a 4. ročníku ve cvičeních.

Zajímavé může být i podívat se na příkladu této katedry na obsah přijímacích zkoušek. Každý uchazeč musel předložit soubor 20 fotografií, pokud se dostal do 2. kola, tak odevzdal komisi ukázky kreseb, literární práce, filmy. Druhé kolo mělo ústní podobu a uchazeč byl tázán na odborné znalosti i kulturní rozhled. Případně se ještě mohlo konat i třetí kolo. Podmínkami pro přijímací řízení byly maturita a kreslířská zručnost. Pozoruhodné je, že v podmínkách přijímacího řízení nalezneme i znalost alespoň jednoho západního jazyka, přičemž je uvedeno, že vzhledem k odborné literatuře je zvláště výhodná kombinace znalosti ruštiny, němčiny a angličtiny.²⁷⁾ Při sledování projednávání studijních záležitostí na zasedáních vedení FAMU můžeme sledovat, že škola kladla dost velký důraz na výuku cizích jazyků. Někteří studenti se například dostávali do velkých problémů, že neměli splněné zkoušky a zápočty z angličtiny.

Katedra filmového a televizního obrazu také stanovovala, že kdo chce na ní studovat, tak po přijetí bude muset do svého studia investovat. Každý student 1. ročníku byl povinen opatřit si vlastní fotografický přístroj na kinofilm (nejlépe jednookou zrcadlovku), luxmetr a čistící soupravu ke kameře. U posluchačů umělecké fotografie se předpokládalo bohatší vlastní fotografické vybavení, protože škola bude půjčovat fotografický přístroj jen ve zdůvodněných případech, a to nejdéle na dobu jednoho roku.²⁸⁾

V tomto akademickém roce studovalo na FAMU 191 posluchačů denní studium, 74 dálkové a 23 externí studium. K tomu 59 zájemců navštěvovalo kurzy mimořádného studia. V porovnání s počátkem 60. let je zřejmé, že na FAMU skutečně výrazně vzrostl počet studentů, když v akademickém roce 1961–1962 jich bylo celkově 171, zatímco nyní škola měla 288 studentů, což jistě zvyšovalo nároky na pedagogy, ale i na využívání učeben a zajišťování školních prací ve Studiu FAMU.

26) *Akademie múzických umění v Praze. Informace o organizaci a studiu*. Praha: AMU ve Státním pedagogickém nakladatelství 1966, s. 115–121.

27) J. Š m o k, c. d., s. 10–11.

28) Tamtéž, s. 12.

Studio FAMU v roce 1966 již bylo na úrovni, kdy provozovalo filmový ateliér a televizní ateliér, celkově mělo k dispozici 50 kamer (z nich 4 ateliérové zvukové), lampový park v rozsahu celkem 250 kW, 2 promítací síně, střižny, kamerové a zvukové oddělení. Roční spotřeba negativu 35mm filmu představovala cca 90 000 metrů a u 16mm filmu cca 10 000 metrů. Studio ročně produkovalo cca 300 filmových cvičení (z toho cca 50 ozvučených filmů krátké a střední metráže).²⁹⁾

Podíváme-li se na počty přijímaných studentů, stále platí, že FAMU byla vysoce výběrová škola, protože počet studentů byl v každém ročníku velmi nízký. Konkrétně při přijímacím řízení v tomto akademickém roce bylo přijato šest posluchačů na denní studium režie (z toho dva zahraniční samoplátci a jeden Ind jako mimořádný posluchač), čtyři uchazeči na denní a dva na dálkové studium oboru dramaturgie. Ke studiu střihu byl přijat jen jeden uchazeč na denní a jeden na externí studium. U oboru filmový a televizní obraz se začala rozlišovat specializace v denním studiu, takže byli přijati čtyři uchazeči na filmový obraz, pět na televizní obraz, šest uchazečů na fotografii a jeden na techniku. Dokumentární tvorba přijala sedm uchazečů na denní a deset na dálkové studium, produkce devět uchazečů na denní a jedenáct na externí a pět uchazečů mělo nastoupit na dálkové studium filmové a televizní vědy. Mezi přijatými bylo šest cizinců.

V akademickém roce 1965–1966 bylo na FAMU také diskutováno studium zahraničních zájemců. FAMU požadovala, aby školné platili i studenti ze socialistických zemí. Umělecká rada podpořila názor vedení FAMU, že školné mají platit všichni. Pouze u zemí, s nimiž byly kulturní dohody o výměně studentů, se uvažovalo o snížení či prominutí školného. Konkrétně na oboru režie bylo školné 500 dolarů ročně, na dokumentární tvorbě a obrazu 400 dolarů ročně a na dalších oborech 200 dolarů ročně.

Ján Šmok publikoval v časopisu *Film a doba* článek, v němž se zabýval uplatněním absolventů. Při 20. výročí školy udělal statistiku, podle níž všech 91 absolventů oboru obraz zůstalo u filmu — Kachyňa, Jasný a Jireš jako režiséři, 11 absolventů jsou kameramani hraného filmu, 15 jako kameramani ostatních filmových forem, 8 pracuje jako asistent u filmu, 25 v televizi, 13 má také přiměřené uplatnění v oboru (technici, trikoví specialisté), 12 cizinců je dále u filmu a 4 absolventi jsou na vojně. Současně ale udělal statistiku celkově pro filmové a televizní kameramany a vyšlo mu, že z míst, která by měla být obsazena v Československu absolventy FAMU, tak je ovšem obsazeno jen 10 %. Ze všech televizních kameramanů v Československé televizi jich je pouze 16 % z FAMU. Podle Šmoka byl po roce 1945 velký nedostatek kameramanů, tak přišla do oboru řada lidí bez vzdělání a praxe asistenta. Televize nabírala řadu původně amatérských filmařů. Počet absolventů byl nižší než potřeby praxe. Viděl ale vinu na straně FAMU, že nikdy neprovedla skutečně hlubší rozbor situace. Směrná čísla přijímaných byla určována nadřízeným úřadem bez ohledu na potřeby praxe. Navrhoval zastavit přijímání do Čs. filmu a Čs. televize lidí bez patřičného vzdělání. Málo absolventů bylo také motivováno odejít mimo Prahu. Škola měla vytvořit podmínky, aby si vzdělání mohli doplnit lidé z praxe formou studia pro zaměstnance. Současně ale přiznával, že začíná být problém vybrat u přijímacích zkoušek 5–10 nadprůměrně talentovaných uchazečů.³⁰⁾

29) Tamtéž, s. 15.

30) Ján Š m o k, Kameramanská profese. *Film a doba* 12, 1966, č. 2, s. 112–114.

V akademickém roce byl také dost podstatný konflikt mezi FAMU a bratislavskou Vysokou školou múzických umění. Na ní v roce 1963 vznikla na katedře dramaturgie, režie a scénického výtvarnictví subkatedra filmové a televizní dramaturgie a scenáristiky. Do té doby se realizoval v Bratislavě jen krátký pokus v ateliérech na Kolibě o doplnění odborného vzdělání pracovníků různých profesí pro filmové štáby. Na začátku 60. let absolvovalo 12 pracovníků Večerní školu filmové tvorby, ale toto profesní vzdělávání zase rychle zaniklo. Nyní tedy nastala fáze vysokoškolského filmového vzdělávání. V roce 1965 se subkatedra osamostatnila, stala se normálně fungující katedrou a měla zajišťovat studium oboru filmové a televizní dramaturgie.³¹⁾ Vedoucí bratislavské katedry Ján Kalina oslovil FAMU s návrhem, že studenti by jezdili do Prahy na stáže a studenti FAMU by točili scénáře posluchačů z VŠMU. FAMU se dost důrazně ozvala s protestem, v němž dala jasně najevo, že je proti možnému narušení jejího výjimečného postavení, kdy byla jedinou filmovou školou v zemi. Podle vedení FAMU nebudou mít v Bratislavě zkušené pedagogy a ani nebude existovat trvalá potřeba nových dramaturgů a scenáristů. Stačilo by, pokud by VŠMU rozšířila svoji filmovou a televizní specializaci na oboru divadelní dramaturgie. Když k tomu VŠMU přistoupí, tak FAMU pedagogicky pomůže. Jestliže ale VŠMU otevře samostatný obor, bude podle vedení FAMU vznikat postupně malá slovenská filmová a televizní škola se všemi obory, což je neúnosné z hlediska dnešních i budoucích potřeb pro uplatnění absolventů. FAMU byla proto zásadně proti. Nabízela Slovákům, že když neotevřou samostatný obor na VŠMU, budou ještě na FAMU přijaty dodatečně přihlášky Slováků do přijímacího řízení a škola bude uvažovat o spolupráci se slovenskými dramaturgy a scenáristy.³²⁾ Obor filmové a televizní dramaturgie byl i přes protesty FAMU ovšem na VŠMU otevřen a v roce 1969 byli v rámci studia při zaměstnání jeho prvními absolventy Milan Kotrbanec a Eva Štefankovičová. Do akademického roku 1974/1975 realizovala VŠMU pouze studium jednoho filmového oboru, až poté škola otevřela i studium oborů režie, kamera, divadelní a filmová věda. Administrativně stále patřily pod Divadelní fakultu VŠMU. Samostatná filmová fakulta vznikla na VŠMU až v roce 1990.³³⁾

Opět se vracela diskuse o nedostatečné teoretické výuce na FAMU, kdy nevznikaly teoretické práce, existoval nedostatek překladů zahraniční odborné literatury a jasně dominoval důraz na praktickou výuku, což ale Umělecká rada FAMU viděla jako značně nevyhovující pro úroveň studia.

Pro fungování vysokých škol v Československu bylo důležité, že od 1. května 1966 platil nový vysokoškolský zákon, který ukazoval určitou liberalizaci vysokoškolského studia. Nahradil vysokoškolský zákon z roku 1950 a jeho novelu z roku 1956, k novému zákonu patřily prováděcí předpisy. Účast na přednáškách přestala být povinná. Pro neprospěch bylo možné studenta vyloučit až na konci akademického roku. Student měl právo dělat zkoušky až do 30. září, pokud dvě zkoušky neabsolvoval, tak mohl být podmíněně zapsán do dalšího ročníku. Státní výbor pro vysoké školy ztratil řídicí funkci a nyní byl svými pravomocemi skutečně definován pouze jako poradní orgán ministra školství. Nový zákon také stanovoval, že vědecké a umělecké rady vysokých škol budou volit rektory, prorekto-

31) Václav Macek – Jelena Paštéková, *Dejiny slovenskej kinematografie*. Bratislava: Osveta 1997, s. 250.

32) Zápisy kolegia děkana a Umělecké rady FAMU, akademický rok 1965–1966. Archiv AMU, f. FAMU, k. 4 a 7.

33) V. Macek – J. Paštéková, c. d., s. 250.

ry, děkany a proděkany na tříleté funkční období. Rektora jmenoval prezident, prorektory a děkany ministr a proděkany rektor.³⁴⁾

Na FAMU proběhla volba vedení na zasedání Umělecké rady FAMU dne 20. června 1966. UR zvolila Julia Kalaše novým děkanem FAMU, Františka Daniela proděkanem pro pedagogické záležitosti a Oldřicha Železného proděkanem pro studijní záležitosti.³⁵⁾

Zvolení Kalaše (ročník 1902) děkanem bylo návratem ke generaci narozené v prvním desetiletí 20. století, do níž patřili jeho předchůdci František A. Dvořák a Miloš V. Kratochvíl, zatímco Pilný náležel ke generaci prvních absolventů FAMU. Kalaš od roku 1931 skládal hudbu pro české hrané filmy, byl skladatelem i vážné hudby a značné popularity dosáhl za první republiky při vystoupení s oblíbeným pěveckým souborem Kocourkovští učitelé. Po 2. světové válce se angažoval i politicky. V červnu 1945 se stal předsedou odborové organizace pracovníků filmové výroby a následně po sloučení odborových organizací filmových profesí předsedou Svazu filmových pracovníků, který se pak transformoval ve 22. svaz zaměstnanců umělecké a kulturní služby ROH, jehož byl do roku 1947 předsedou. V květnu 1945 vstoupil do sociální demokracie a po jejím sloučení s KSČ se v roce 1948 stal členem KSČ. V únoru 1948 pracoval v akčním výboru AMU.

Od roku 1947 pedagogicky působil na filmovém odboru AMU. V následujícím roce byl jmenován profesorem AMU. V akademickém roce 1949–1950 zastával funkci děkana FAMU a poté do roku 1957 proděkana školy. Skládal symfonickou hudbu, psal skripta, připravoval hudbu pro filmy a v roce 1965 byl jmenován zasloužilým umělcem. Kalaš tedy již byl zkušeným a politicky prověřeným akademickým funkcionářem při jmenování v červnu 1966 do funkce děkana FAMU.³⁶⁾

František Daniel naopak patřil k mladší generaci zaměstnanců FAMU (ročník 1926), vystudoval obor dramaturgie na Všesvazovém institutu filmové tvorby (VGIK) v Moskvě a po absolvování v roce 1954 nastoupil do literárně-dramatického vysílání Československé televize. Od roku 1956 působil na katedře dramaturgie FAMU, kde se s Milošem V. Kratochvílem věnoval teorii dramaturgie. Psal scénáře, odborné publikace, režíroval dva hrané filmy. Politicky se angažoval v základní organizaci KSČ na FAMU.³⁷⁾

Akademický rok 1966–1967

Julius Kalaš byl zvolen děkanem FAMU, ale fakticky ze zdravotních důvodů funkci vůbec nevykonával. Za celý akademický rok se ani jednou nezúčastnil zasedání Umělecké rady AMU, kolegia děkana vedl jen na začátku akademického roku. Fakultu tedy řídili proděkani Daniel a Železný. Julius Kalaš zemřel 12. května 1967. Logicky byl na post děkana na-

34) P. Urbášek – J. Pulec, c. d., s. 278–281.

35) Zápisy kolegia děkana a Umělecké rady FAMU, akademický rok 1965–1966. Archiv AMU, f. FAMU, k. 4 a 7.

36) Životopis Julia Kalaše, nedatováno. Archiv AMU, f. FAMU, k. 11.

V poválečném období napsal Julius Kalaš hudbu například k filmům 13. REVÍR (Martin Frič, 1946), MUŽI BEZ KŘÍDEL (František Čáp, 1946), PYTLÁKOVA SCHOVANKA (Martin Frič, 1949), VZBOUŘENÍ NA VSI (Josef Mach, 1949), CÍSAŘŮV PEKAŘ — PEKAŘŮV CÍSAŘ (Martin Frič, 1951).

37) František Daniel (1926–1996) se podílel na scénářích filmů ZÁŘIJOVÉ NOCI (1957, Vojtěch Jasný), KAM ČERT NEMŮŽE (1959, Zdeněk Podskalský), režíroval snímky HLEDÁ SE TÁTA (1961) a LETOS V ZÁŘÍ (1962).

vržen František Daniel a Umělecká rada FAMU jej zvolila děkanem FAMU na svém zasedání v červnu 1967. Proděkanem pro pedagogické záležitosti jmenovala Ludvíka Barana (ročník 1920), který rovněž patří mezi osobnosti, jež utvářely podobu FAMU několik desítek let. V prvních letech existence školy byl žákem Karla Plicky a studoval kameru. Po absolvování v roce 1951 se stal tajemníkem katedry filmového obrazu, v této funkci působil do roku 1958. V 60. letech přešel na katedru dokumentární tvorby. V roce 1966 se na FAMU habilitoval jako docent pro obor dokumentární tvorby, vyučoval, připravoval fotografické publikace, psal vysokoškolská skripta, jako režisér a kameraman natáčel dokumentární filmy, působil také v Československé televizi v redakci vysílání pro děti a mládež. V letech 1956–1959 byl na FAMU předsedou základní organizace Svazarmu, v 60. letech pracoval jako funkcionář celozávodního výboru KSČ na AMU. Angažoval se také v závodní organizaci KSČ na FAMU. V letech 1966–1967 působil jako člen výboru Odborové rady zaměstnanců ve školství a kultuře.³⁸⁾

V akademickém roce byla diskutována otázka perspektivy uplatnění posluchačů v Československém filmu a Československé televizi, kdy obě instituce neměly místa pro všechny absolventy FAMU. Komplikovaná byla zvláště situace mladých absolventů oboru dramaturgie, pro které nebyla volná pracovní místa.

Ze zápisů kolegia děkana a Umělecké rady FAMU je zřejmá dost velká nespokojenost s chováním studentů. Podle dokumentů byla na fakultě značná nekázeň studentů, velmi dlouho trvalo natáčení jejich školních cvičení, nedodržovali termíny, plýtvali materiálem. Zaměstnanci Studia FAMU si stěžovali, že studenti nedodržují rozpis hodin v ateliérech a ve střižnách. Dochází pak ke konfliktům mezi studenty a zaměstnanci, které musí řešit vedení školy. Profesor Linhart si stěžoval, že studenti ruší při projekcích archivních filmů. Řada studentů na tyto projekce vůbec nechodí, i když mají projekce ve studijních plánech. Studenti velmi málo čtou teoretické knihy. Vedení školy si stěžovalo, že na škole je jen velmi slabá činnost Československého svazu mládeže, funkcionáři ČSM jsou pasivní, nedaří se ani vytvořit studentský klub.³⁹⁾

Akademický rok 1967–1968

Pražská FAMU rozšiřovala v tomto akademickém roce vzhledem k proměnám politické situace kontakty se zahraničím. Na děkanát byla dokonce přijata nová administrativní pracovnice, která měla zajišťovat kontakty se zahraničím. Ze zápisů kolegia děkana je zřejmé, že FAMU se velmi intenzivně zajímala v této době o možnost realizovat studium, za nějž by studenti platili. FAMU byla školou s velmi dobrým jménem v zahraničí a měli o ni zájem mladí lidé z Velké Británie, Spolkové republiky Německo, Švédska, Finska, Dánska, Belgie a dalších zemí. Vedení školy připravilo koncepci dvou krátkodobých typů studia. První by bylo dvouměsíční, při němž by posluchač netočil praktická cvičení. Druhý typ měl být v délce 4–6 měsíců a v jeho rámci by posluchač natočil jeden krátký film, přičemž

38) Podklady k jmenovacímu řízení Ludvíka Barana. Archiv AMU, f. FAMU, k. 96.

39) Záписы kolegia děkana a Umělecké rady FAMU, akademický rok 1966–1967. Archiv AMU, f. FAMU, k. 4 a 7.

posluchači by platili výrobní náklady. V dubnu 1968 vedení FAMU jednalo s oddělením zahraničních styků ministerstva školství. Školné měli platit všichni zahraniční posluchači, kteří by studovali na vlastní náklady nebo na základě vládního stipendia své země. U studentů ze socialistických zemí včetně Jugoslávie bylo možné školné odpustit. Posluchači mohli bydlet na koleji v Hradební ulici, ovšem museli platit kolejné, které nebylo součástí školného. Jiná situace měla být u finských posluchačů, kteří by studovali na základě mezinárodní dohody, jejich studium bude placeno ministerstvem školství.

Podle dostupných údajů bylo ke studiu přijato 14 zahraničních posluchačů, kteří měli studovat na vlastní náklady nebo na základě stipendia svých zemí (režie 4, obraz 5, dokument 4 a produkce 1). V tomto směru je bohužel nutné konstatovat, že v dokumentech Archivu AMU není příliš informací o studiu zahraničních posluchačů na FAMU v 60. letech. Zmínky o jejich studiu jsou v zápisech kolegia děkana, když byla projednávána nějaká studijní žádost zahraničního studenta. Jsou zde materiály o státních závěrečných zkouškách a promócích, ale absentují prameny k ekonomickým záležitostem studia zahraničních posluchačů, případně podrobné dokumenty o jednání s ministerstvy školství a zahraničních věcí o pobytu cizinců na FAMU. Proto nelze ani přesněji konkretizovat například administrativní záležitosti studia posluchačů z Jugoslávie a Polska.

Vedení školy připravilo na jaře 1968 akční program FAMU, který měl pro příští léta vymezit řešení otázek technického vybavení školy, využití filmů pro distribuci, zahraniční praxe, uplatnění absolventů, vztahu k FITESu. Ovšem ve fondu FAMU v Archivu AMU není tento dokument dochován, takže nelze konkretizovat jeho přesné znění.

Škola se stále potýkala s prostorovými problémy. Vedení FAMU jednalo s pražským primátorem, zda by fakulta mohla dostat k užívání kino Klub, kde by vznikly nové prostory pro natáčení školních cvičení. Vypjatá byla situace v Lažanském paláci. Podle zápisu z kolegia děkana 28. května 1968 byly ve 3. patře místnosti dosud neoprávněně využívané Fakultou osvěty a novinářství obsazeny prof. Tröstrem z DAMU. Situace byla vyhrocená, protože v zápisu se objevuje, že pokud tyto místnosti nebudou do konce roku 1968 předány FAMU, podají všichni funkcionáři školy demisi, což ale nenastalo.

Přetrvávaly také komplikované vztahy s Československou televizí. Vedení FAMU se obracelo na pracovníky televize s dotazy, jak by se specifika televize měla projevit ve studijních plánech, aby absolventi FAMU byli dobře připraveni na práci v televizi. Československá televize nesplnila slib, že poskytne Studiu FAMU funkční televizní techniku. Vedení školy tak muselo investovat do vybavení televizního studia 250.000 korun a Studio FAMU získalo televizní technologii superortikonových snímačů a televizní vysílač.

Došlo také k prodloužení doby studia u dalších oborů, takže pětileté bylo nyní na FAMU studium režie, obrazu, dokumentární tvorby, dramaturgie a střihu. Katedra filmové a televizní vědy navrhla změnu svého názvu na katedru filmové a televizní teorie, přičemž se ale počítalo s tím, že část katedry by začala fungovat v rámci Filosofické fakulty UK. Podle dokumentů ale nefungovala příliš dobře komunikace fakult ohledně této záležitosti. Katedra také chtěla, aby měla vedle dálkového i denní studium.

V akademickém roce 1968–1969 probíhalo jmenovací řízení prof. Jána Šmoka, při němž Umělecká rada zdůraznila, že je to poprvé, kdy se absolvent FAMU stane přímo na škole profesorem. Proto byli požádáni zakladatelé školy A. M. Brousil, Jaroslav Bouček a Karel Plicka, aby se tohoto jmenovacího řízení zúčastnili. Ján Šmok byl schválen profe-

sorem filmového a televizního obrazu. Jmenovací řízení absolvovali i A. F. Šulc, Elmar Klos a František Daniel.

Absolventi dramaturgie Jiří Horák a Miloslav Vydra napsali stížnost ministrovi školství, že nemohou najít po absolvování školy uplatnění, byli odmítnuti v Čs. filmu i Československé televizi, kde přitom na pozici scenáristů a dramaturgů působí lidé, kteří nemají vzdělání z FAMU. Vznášeli otázku, zda má tedy studijní obor vůbec existovat, když absolventi nemají místo. Horák dokonce na protest ministerstvu vrátil diplom. Vedení fakulty pak přijalo opatření, podle něž studijní oddělení bude před začátkem akademického roku upozorňovat studenty, že na fakultě neexistuje umisťovací řízení, kdy by škola zajišťovala absolventům pracovní místa.⁴⁰⁾ Jiří Horák poslal 15. srpna 1968 Ladislavu Helgemu jako vedoucímu tajemníkovi Filmového a televizního svazu memorandum, v němž podrobně popsal problémy několika absolventů FAMU s pracovním uplatněním. Horák zde na šesti stranách objasňoval složitou situaci absolventů filmové dramaturgie, kteří nemohou v rámci Filmového studia Barrandov získat pracovní místo, jsou odmítáni, nejsou přijímány jejich náměty a scénáře.⁴¹⁾

Akademický rok 1968–1969

Diskuse o uplatnění posluchačů probíhala i v dalším akademickém roce. Studentské organizace na AMU začaly vydávat v roce 1969 čtrnáctideník *Informace*. Jak bylo uvedeno v 1. čísle, tak podnět k vydávání představovalo rozhodnutí rektora AMU Brousila, že škola dá finance k výrobě tiskovin v rozmnožovně Čs. filmu. Šéfredaktorem se stal Jan Dvořák a první číslo vyšlo po smrti Jana Palacha. Redakce se zeptala Aloise Poledňáka, ústředního ředitele Čs. filmu, kolik absolventů může podnik přijmout v letech 1969 a 1970. Poledňák uvedl počet 9 absolventů v roce 1969: 2 režie pro Filmové studio Barrandov, 6 produkce (3 FSB, 2 Krátký film, 1 Ústřední půjčovna filmů), 1 dramaturgie pro ÚPF a v roce 1970 celkem 8 absolventů: 1 režie pro FSB, 5 produkce (3 FSB, 2 KF), 2 kamera (1 FSB a 1 KF).⁴²⁾

V následujícím čísle odpověděl na stejnou otázku Jaroslav Kotouč, vedoucí personálního odboru ČST, který ale uvedl, že čísla se týkají pracovních míst obsazovaných konkurzem, takže se na ně mohou přihlásit i jiní lidé než absolventi FAMU. Televize chtěla přijmout v roce 1969 pro svá studia 2 režiséry, 5 scenáristů a dramaturgů, 2 kameramany a 4 produkční. V roce 1970 hodlala nově zaměstnat 6 režisérů, 6 dramaturgů a scenáristů, 11 kameramanů a 4 produkční. Čísla ČST vycházela z faktu, že připravovala zahájení II. televizního programu, což znamenalo zvýšení objemu natáčené produkce.⁴³⁾

Z těchto čísel vidíme ovšem poněkud paradoxní situaci, kdy FAMU měla mezinárodně velmi dobrou pověst jako filmová škola. Snímky jejích studentů získávaly ceny na za-

40) Zápisy kolegia děkana a Umělecké rady FAMU, akademický rok 1967–1968. Archiv AMU, f. FAMU, k. 4 a 8.

41) Memorandum Jiřího Horáka zaslané Ladislavu Helgemu 15. srpna 1968. Slovenský národný archív Bratislava, f. Zväz filmových a televíznych umelcov 1959–1970, k. 14.

42) Alois Poledňák, Uplatnění absolventů. *Informace* 1, 1969, č. 1, s. 15–16.

43) Jaroslav Kotouč, Odpověď Čs. televize. *Informace* 1, 1969, č. 2, s. 15.

hraničních festivalech, ovšem větší možnosti uplatnění byly v oblasti Československé televize. Získat místo u Čs. filmu bylo opravdu značně složité. Pokud si mladí scenáristé stěžovali, že je takřka nemožné získat po absolvování místo u Čs. filmu, tak Poledňákova odpověď tuto situaci potvrzovala. Čs. film měl nejvíce zájem o produkční, již výrazně méně o režiséry a kameramany a zcela minimálně o scenáristy.

Probíhala jednání s dr. Kalinou z bratislavské VŠMU, který se vrátil k možnostem spolupráce FAMU a VŠMU. Na začátku roku 1969 přijel s návrhem, že slovenské ministerstvo školství by bylo ochotno se finančně podílet na financování studia slovenských posluchačů, ale z dokumentů není zřejmý výsledek jednání. Vedení školy jednalo o spolupráci s Čs. armádním filmem.

Z dokumentů v Archivu AMU nelze příliš zjistit atmosféru mezi studenty v tomto akademickém roce. Je zde pouze informace, že stávka studentů proběhla od 18. listopadu do 12 hodin dne 21. listopadu 1968. Jinak ovšem z dokumentů nelze přesněji stanovit, jak se atmosféra roku 1968 na FAMU projevila. Nejsou zde informace o nějakých peticích, prohlášeních, studentských aktivitách.

Stále probíhala jednání o převedení filmové vědy na FF UK, ovšem bez televizní vědy, která by zůstala na FAMU. K tomu existoval ale návrh Umělecké rady, aby na FF UK byly zahrnuty i televizní předměty, které by mohli vyučovat pedagogové z FAMU.

V akademickém roce vykonávala svoji činnost rehabilitační komise FAMU, jejímiž členy byli Milan Kundera, Vladimír Volf a Luboš Hering. Komise projednávala podněty, které se týkaly let 1948–1968. Svoji závěrečnou zprávu dokončila 8. dubna 1969. Studenti Miroslav Potůček a Josef Hikl byli podle komise oprávněně vyloučeni ze studia kvůli prospěchu. U studenta Vladimíra Kafky komise uznala, že v roce 1959 existoval v jeho kádrovém materiálu posudek, který byl jedním z důvodů jeho vyloučení. Posudek nesprávně hodnotil původ a politické smýšlení Kafky a jeho otce. Komise navrhla vrátit Kafkovi studentský index, ale není zřejmé, že by se ke studiu vrátil.

Anna Holá se odvolala proti přeražení z pedagogických do nepedagogických pracovníků v roce 1958 v důsledku politických prověrek, čímž byla finančně poškozena. Komise uznala oprávněnost její stížnosti a mělo se k tomuto přihlédnout při stanovování jejího důchodu.

Komise se zabývala neuskutečněním habilitačního řízení Jana Kučery v roce 1963, kdy habilitaci zamítl Státní výbor pro vysoké školy. Děkan Daniel nyní zjišťoval okolnosti zamítnutí habilitace a uvedl, z dokumentů na ministerstvu bylo podle jeho zjištění zřejmé, že zamítnutí habilitace bylo neoprávněné. Proto také Umělecká rada FAMU upustila u Kučery v březnu 1968 od habilitační přednášky a rovnou hlasovala o jeho habilitaci. Rehabilitační komise navrhla Kučeru zařadit do nejvyšší platové kategorie docentů a vedení školy by mělo dát v brzké době návrh na Kučerovu profesuru. Komise také ve zprávě uvedla rozhodnutí rehabilitační komise Filmového a televizního svazu, že Jan Kučera byl v březnu 1948 neprávem zbaven funkce šéfredaktora Zpravodajského filmu.

Poslední záležitostí byl odchod kunsthistorika dr. Františka Dvořáka z FAMU v roce 1958, který zde působil jako externí pedagog. Komise potvrdila, že pro akademický rok 1958/1959 mu nebyla obnovena externí spolupráce z politických důvodů, když organizoval výstavy skupiny Máj a Františka Tichého. Komise vyzvala fakultu k obnovení externí spolupráce. Z dostupných dokumentů ovšem nevyplývá, že by se rehabilitační komise za-

bývala jakoukoliv záležitostí z roku 1948, což je zvláštní, ale v závěrečné zprávě komise jsou uvedeny jen výše zmíněné případy.⁴⁴⁾

Předsednictvo Filmového a televizního svazu schválilo 17. prosince 1968 ustavení Sdružení absolventů FAMU, které mělo fungovat při FITESu. Již v únoru 1969 je v návrhu stanov uveden název Jednota absolventů FAMU, kdy v patnáctičlenném přípravném výboru byli například Ján Šmok, Jaromír Kallista, Petr Dias, Radim Cvrček, Ivan Šlapeta, Jiří Macák. Podle návrhu stanov mělo jít o organizaci absolventů denního studia FAMU. V rámci své činnosti se měla zasazovat o uplatnění odborné kvalifikace absolventů, o prohlubování této kvalifikace, zajišťování stipendií i pomoc při řešení sociálně a pracovně právních problémů členů. Pro absolventy scenáristiky a dramaturgie chtěla Jednota zajišťovat půlroční až roční praxe na Barrandově a v Československé televizi. Měla v plánu se také zasazovat o vypisování scenáristických soutěží pro mladé scenáristy. Jednota chtěla spolupracovat s československými i zahraničními institucemi. Členem Jednoty se měl stát každý absolvent po podání přihlášky. Finanční hospodaření mělo být napojeno na rozpočet FITESu.⁴⁵⁾ Ovšem nastupující normalizační režim se zasadil o likvidaci FITESu již na začátku roku 1970, čímž také skončil prostor pro aktivity Jednoty absolventů FAMU.

Zde jsme se dostali k již samému začátku normalizace, pokud jej budeme počítat od zvolení Gustáva Husáka prvním tajemníkem ÚV KSČ v dubnu 1969. Děkan František Daniel v březnu 1969 oznámil Umělecké radě FAMU, že chce na jeden rok odjet do USA na studijní pobyt, a proto nebude moci vykonávat svoji funkci. Umělecká rada nejdříve projednávala 1. dubna návrh jmenovat profesora Otakara Vávru za FAMU prorektorem AMU. Dále schválila, aby se Ilja Bojanovský z katedry filmového a televizního obrazu stal novým proděkanem pro studijní záležitosti a Miloš Schmiedberger z katedry produkce proděkanem se zodpovědností za fungování Studia FAMU, přičemž Ludvík Baran zůstane proděkanem pro pedagogické záležitosti. Na zasedání kolegia děkana 23. dubna rozhodlo kolegium navrhnout hudebního skladatele Josefa Ceremugu jako zastupujícího děkana na dobu jednoho roku, kdy bude František Daniel působit v USA. Zároveň začíná nová funkcionářská etapa Bedřicha Pilného, který se stává členem kolegia děkana FAMU i členem Umělecké rady. Umělecká rada schválila návrhy a FAMU vstoupila do období normalizace.⁴⁶⁾ František Daniel odjel do USA, odkud se ale již do Prahy nevrátil a začal působit jako pedagog na amerických univerzitách. Dosavadní pověření hudebního skladatele Josefa Ceremugy se v roce 1970 změnilo ve jmenování děkanem na tříleté období. Bedřich Pilný působil na začátku normalizace v prověřkových komisích na AMU, v letech 1971–1972 byl předsedou závodního výboru KSČ na FAMU, v roce 1973 byl znovu zvolen děkanem FAMU a tuto funkci vykonával do roku 1976, kdy jej vystřídal Ilja Bojanovský.⁴⁷⁾ Zdeněk Forman byl v letech 1969–1982 ředitelem Studia FAMU. Václav Sklenář zastával v letech 1980–1990 funkci děkana FAMU.⁴⁸⁾ Je určitě námětem na další studii, jak na FAMU vypadal začátek normalizace spojený s velkými personálními změnami a jak řada

44) Rehabilitační komise FAMU 1968–1969. Archiv AMU, f. FAMU, k. 10.

45) Slovenský národný archív Bratislava, f. Zväz filmových a televíznych umelcov 1959–1970, k. 14.

46) Zápis kolegia děkana a Umělecké rady FAMU, akademický rok 1968–1969. Archiv AMU, f. FAMU, k. 4 a 8.

47) Podklady k jmenovacímu řízení Bedřicha Pilného a Zdeňka Formana. Archiv AMU, f. FAMU, k. 96 a 98.

48) AMU=DAMU+FAMU+HAMU. Praha: AMU 2006, s. 50.

funkcionářů z období 60. let působila opět ve vysokých postech na FAMU i v období normalizace.

Tato studie se zaměřila na období 60. let, přičemž se na základě archivních dokumentů snažila postihnout institucionální vývoj FAMU v tomto období. Jak je zřejmé, tak škola procházela značnými změnami, které výrazně přesáhly plány obsažené v dokumentu „Přestavba Filmové a televizní fakulty“ z roku 1960. Zvýšil se počet kateder i kabinetů a rovněž počet studovaných oborů, což bylo spojeno i se zvýšením počtu studentů. Pevnější organizační zázemí získalo Studio FAMU. Škole se také dařilo řešit svoji prostorovou situaci. Vytvářela slušné pracovní podmínky pro pedagogy i studenty. FAMU dosáhla také řady mezinárodních festivalových úspěchů a prostřednictvím absolventů se šířilo její jméno ve filmovém světě.

PhDr. Petr Bednařík, Ph.D. vystudoval na Fakultě sociálních věd UK obor mediální studia a na Filozofické fakultě UK obor filmová věda. Od roku 2001 je na FSV UK odborným asistentem. Působí na katedře mediálních studií Institutu komunikačních studií a žurnalistiky, kde se specializuje na dějiny českých médií ve 20. století.

Citované filmy:

13. revír (Martin Frič, 1946), *Císařův pekař — Pekařův císař* (Martin Frič, 1951), *Ďáblova past* (František Vlácil, 1962), *Jan Hus* (Otakar Vávra, 1954), *Jan Žižka* (Otakar Vávra, 1957), *Kam čert nemůže* (Zdeněk Podskalský, 1959), *Komediant* (Otakar Vávra, 1984), *Král Šumavy* (Karel Kachyňa, 1959), *Křížová trojka* (Václav Gajer, 1948), *Muži bez křídel* (František Čáp, 1946), *Pan Habětín odchází* (Václav Gajer, 1949), *Pan Novák* (Bořivoj Zeman, 1949), *Proti všem* (Otakar Vávra, 1958), *Putování Jana Amose* (Otakar Vávra, 1983), *Pytláková schovanka* (Martin Frič, 1949), *Tenkrát o Vánocích* (Karel Kachyňa, 1958), *Veronika* (Otakar Vávra, 1985), *Ves v pohraničí* (1948, Jiří Krejčík), *Vzbouření na vsi* (Josef Mach, 1949).

Příloha:**Personální složení kateder a kabinetů FAMU v akademickém roce 1965/1966**

Katedra filmové a televizní dramaturgie: vedoucí František A. Dvořák, interní členové Miloš V. Kratochvíl, František Daniel, Milan Kundera, Ivan Osvald a Bedřich Pilný, externí členové Zdeněk Bláha, Vladimír Bor a Jaroslav Dietl.

Katedra filmové a televizní režie: vedoucí Otakar Vávra, interní zaměstnanci Karel Höger, Elmar Klos, Radovan Lukavský, Václav Wasserman, Bořivoj Zeman, Vladislav Delong, František Filip, Jiří Hanibal, Anna Karešová, Jan Matějovský, Václav Sklenář, Libuše Rejmanová, externí zaměstnanci Jaroslav Brož, Karel Kachyňa, Otakar Košťál a Evald Schorm. Ke katedře náležel kabinet filmové a televizní stříhové skladby s vedoucím Janem Kučerou a interními členy Ljulanou Lorencovou, Miroslavem Dufkem, Janou Kreslovou a externími Josefem Dobřichovským, Janem Chaloupkem a Ludvíkem Pavlíčkem.

Katedra filmového a televizního obrazu: vedoucí Ján Šmok, interní zaměstnanci Václav Hanuš, Ilja Bojanovský, Jan Kališ, Eduard Landisch, Josef Motejl, Jiří Šmíd, Zdeňka Otradovcová, Jarмила Vaculíková, externí zaměstnanci Jaroslav Franta, Jaromil Jireš, Vladimír Novotný, Jan Pacák, Břetislav Pojar, Jiří Velinger a Petr Volf. Ke katedře náležel od prosince 1965 kabinet umělecké fotografie v čele s Josefem Ehmem, pracovníci Marií Šmokovou a externími členy Ladislavem Křivánkem, Zdeňkem Rossmannem a Rudolfem Skopcem.

Katedra filmové a televizní techniky: vedoucí Jaroslav Bouček, interní zaměstnanci Oldřich Tichý a Luboš Hering, externí členové Milan Bauman, Bohumil Kröhn, Václav Novák, Zdeněk Novák, Jaroslav Pechar, Františkem Pilát a Gustav Tauš. Ke katedře náležel malý kabinet hudby a zvuku ve filmu, kde byl vedoucí Julius Kalaš a odborným asistentem Josef Ceremuga.

Katedra filmové a televizní dokumentární tvorby: vedoucí A. F. Šulc, interní zaměstnanci Ludvík Baran, Zdeněk Forman, Vladimír Kressl, Jiří Lehovec, Antonín Navrátil, Marta Pilná, Vlastimil Vávra a Hana Šmídová, externí člen Radúz Činčera.

Katedra filmové a televizní produkce: vedoucí Bohumil Šmída, interní členové Oldřich Železný, Václav Kovář, Miloš Schmiedberger, Vladimír Volf, Jan Vrabec, externí členové Ladislav Bartoň, Emil Havlín, Jaroslav Jelínek, Ladislav Kachtík, Miloš Pokorný, František Saska, Miloslav Šebek, Jiří Šebor, Přemysl Vlasák a Jan Zabilka.

Katedra filmové a televizní vědy: vedoucí Lubomír Linhart, interní členové A. M. Brousil, Valter Feldstein, Jaromír Kučera, externí členové Myrtil Frída, Ivo Pondělíček a Zdeněk Smejkal.

Zdroj: *Akademie múzických umění v Praze. Informace o organizaci a studiu*. Praha: AMU ve Státním pedagogickém nakladatelství 1966, s. 115–121.

SUMMARY

Institutional Development of FAMU in the 60s

Petr Bednařík

The presented study focuses on the institutional development of the Film and Television Faculty of the Academy of Performing Arts (FAMU) in the 1960s. It is based on archival documents from the Archive of the Academy of Performing Arts with particular attention paid to the records of meetings of the Dean's Board of Advisors and Arts Council of FAMU. Before 1960s, FAMU was preparing a proposal for a reconstruction of the institution that was supposed to initiate a new era in the development of the faculty. The project of the reconstruction was focused on a new delineation of its study programs and it fit well in the general reconstruction of university education in the Czechoslovakia of the 1960s.

During the 1960s the faculty underwent profound changes that went far beyond the original concept of reconstruction from the year 1960. The structure of the university changed significantly: the number of departments and institutes increased. The number of study programs was extended and the number of students increased. The system of administration was changing. The spatial situation of the university improved after it obtained new spaces in Lažanský palác on Smetanovo nábřeží. Studio Roxy underwent a reconstruction and functioned as a TV studio. Throughout the 1960s discussions were held about the impact of integrating film and television within one faculty on the character of instruction. Meetings were organized in which an educational cooperation with the Czechoslovak Television was discussed, as well as screenings of student films and the employment of faculty's graduates.

The entire period was permeated by major problems with the operation of the Studio FAMU related to its technical equipment and number of employees. As the number of students rose, it was becoming increasingly difficult to secure their practical training. During the period under question, FAMU experienced personal changes in management on the level of university as well as individual departments and institutes. The number of staff did not correspond to the increase in the number of students. In the second half of the 1960s more intensive discussions were held about the employment of graduates as there were probably major differences between various study programs regarding the subsequent employment of former students. FAMU was developing its international relations in the 1960s. Students were attending film festivals abroad and FAMU became an internationally recognized institution.